Tourism Management Studies
Vol(issue), PP.
.atu.ac.ir
DOI:

ATU PRESS

Knowledge Mapping and Scientometric Analysis of International Sport Tourism Literature: Unraveling Conceptual Structure, Methodological Approaches, and Emerging Trends (2015–2025)

Hojjat Mardaneh Taleshmekaiel*

Department of Physical Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

Abstract

This study maps the development and knowledge structure of international sport tourism research published between 2015 and 2025. Following the PRISMA 2020 guidelines, records were retrieved from OpenAlex using eight search expressions. After removing 327 duplicate records, 1,273 unique documents were included in the scientometric analysis. Descriptive publication and citation indicators were examined alongside metadata-based term co-occurrence patterns to identify major research themes. The documents received 20,886 citations, with a mean of 16.4 and a median of 2 citations per document. Annual publication output peaked at 141 documents in 2024. Journal articles accounted for 68.6% of the corpus, while 63.8% of the records were open access. The thematic mapping indicated four exploratory groupings: sport-event management and legacy; consumer behaviour and destination image; sustainability, climate, and sport ecology; and economic impacts and place branding. Sustainability appeared in 3.7% of the documents, suggesting that environmental and social sustainability remains less prominent than other topics in the indexed literature. Overall, the findings provide a recent overview of publication patterns and emerging themes in sport tourism research. Because the analysis relied on OpenAlex metadata and did not include manual full-text screening, the thematic groupings should be interpreted as exploratory rather than definitive.

* Corresponding Author: h.mardaneh@cfu.ac.ir

ISSN: 2322-3294 eISSN:2476-597X Received: Revised: Accepted: Original Research

1. Introduction

Sport tourism has emerged as one of the most rapidly expanding segments of the global tourism industry, propelled by the proliferation of international sporting events, the commercialisation of professional leagues, the development of sport-specific infrastructure, and rising demand for physically active and nature-based travel experiences. The field has accordingly attracted growing scholarly attention, yet it remains characterised by interdisciplinary fragmentation across sport management, tourism studies, geography, environmental science, economics, and sociology, with heterogeneous operational definitions and measurement models that constrain cross-national comparability of findings. This study therefore aims to map the knowledge structure, publication trends, key contributors, conceptual clusters, and practical implications of the international sport tourism literature published between 2015 and 2025, drawing on a systematically assembled corpus that spans the field's contemporary growth period.

2. Literature Review

Prior bibliometric reviews of sport tourism have been largely confined to single traditional databases and narrow time frames, and have rarely monitored interdisciplinary keyword combinations systematically. As a consequence, the structural dynamics, methodological layers, and emerging thematic gaps of the most recent decade remain incompletely documented, and the conceptual boundaries between event-oriented, nature-based, and destination-oriented strands of the literature have not been mapped on a common analytical basis. The present review addresses this gap by combining a multidisciplinary indexing source with an intersecting set of search expressions and an updated analytical horizon.

3. Methodology

Methodologically, the study is applied in purpose and quantitative in design, structured as a systematic scientometric review conducted in accordance with the PRISMA 2020 reporting guidelines. Data were retrieved from the OpenAlex database, which indexes over 250 million scholarly records across disciplines, thereby reducing the coverage bias associated with reliance on a single commercial database. The search was executed using eight independent keyword expressions — sport tourism, sports tourism, active sport tourism, event tourism sport, sport event legacy, sport tourism destination image, sport tourism motivation constraints, and sport tourism economic impact — covering records published between 1 January 2015 and 31 December 2025, with up to 200 relevance-ranked records retrieved per expression. Deduplication proceeded by digital object identifier and exact title-year matching, removing 327 duplicate records and yielding a final analytical dataset of 1,273 unique documents. Inclusion required publication within the specified time frame, direct

thematic relevance to theoretical or empirical sport tourism, complete metadata availability in OpenAlex, and peer-reviewed scholarly status encompassing journal articles, review articles, book chapters, and accredited academic records. Analytical procedures operated at two levels: descriptive performance analysis using Python 3.11 and the Pandas library to assess annual publication trends, language distributions, publication types, open-access shares, and citation metrics; and knowledge-structure mapping via term co-occurrence matrices to identify conceptual groupings. Consistent with rigorous metadata evaluation practice, records were not subjected to manual full-text screening, and thematic classifications represent exploratory conceptual groupings interpreted from metadata term occurrences rather than algorithm-validated cluster boundaries.

4. Results

The findings indicated that the final corpus of 1,273 documents accumulated 20,886 citations in total, with a mean of 16.4 and a median of 2 citations per document, reflecting a strongly right-skewed distribution in which 444 documents (34.9%) received zero citations while 38 documents (3.0%) achieved 100 or more. Open-access records accounted for 812 documents (63.8%), and journal articles comprised 873 documents (68.6%). Mean authorship stood at 2.48 authors per document, with 360 single-authored works (28.3%). Annual output ranged from 117 documents in 2015 to a low of 89 in 2019, rebounded to 130 in 2020, and reached its highest point of 141 documents in 2024, with 122 recorded for 2025. The open-access share grew from 57.3% in 2015 to 77.0% in 2025, peaking at 79.0% in 2023. The most highly cited works were Getz and Page (2016) with 1,056 citations, Stylos et al. (2016) with 480, and Yang et al. (2017) with 433. Concept frequency analysis of document metadata identified Tourism in 992 documents (77.9%), Sports tourism in 129 (10.1%), Sustainability in 47 (3.7%), Destination image in 45 (3.5%), and Structural equation modeling in 24 (1.9%). Among the methodological labels recorded in this metadata, structural equation modeling was among the most frequent; however, the frequency of this label alone does not establish that structural equation modeling was the dominant methodological approach across the corpus, and it is therefore interpreted as a cross-cutting methodological layer rather than as a fifth thematic cluster. Thematic analysis revealed four main exploratory groupings: sport-event management and legacy; consumer behaviour and destination image; sustainability, climate, and sport ecology; and economic impacts and place branding.

5. Discussion

The findings indicate that the marked growth in international sport tourism research has not resulted in a uniform citation impact. Scholarly influence is concentrated in a small number of foundational works, while more than one-third of the research

corpus remains uncited. The limited presence of sustainability concepts, found in only 3.7% of metadata records, points to a persistent disconnect between destination marketing research and environmental and social sustainability frameworks. This underscores the urgent need for practitioners and policymakers to integrate sustainability indicators into event evaluation and legacy planning, rather than treating economic outcomes as the primary measure of success. Theoretically, the results highlight the value of connecting destination-image research with perspectives on climate resilience and sport ecology. This study has several methodological limitations, including reliance on a single open-access database, relevance-based retrieval limits for each search term, heterogeneity in document types, and the absence of manual full-text screening to validate thematic boundaries

6. Conclusion

Future research should combine multiple databases with systematic full-text coding to define the boundaries of conceptual clusters more precisely and validate the thematic patterns identified in this study.

آماده انتشار

مقاله پژوهشی

مطالعات مدیریت گردشگری
دوره ؟، شماره ؟، نام فصل، سال، ص ص
.atu.ac.ir
DOI:

ترسیم نقشه دانش و تحلیل علم‌سنجی ادبیات بین‌المللی گردشگری ورزشی: واکاوی ساختار مفهومی، روش‌شناختی و روندهای نوظهور (۲۰۱۵–۲۰۲۵)

حجت مردانه طالشمکائیل *
گروه آموزش تربیت بدنی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
http://orcid.org/0009-0004-2477-1974

چکیده

مقدمه: گردشگری ورزشی با رشد رویدادهای ورزشی بین‌المللی و ارتباط آن با توسعه پایدار، توجه پژوهشگران را جلب کرده است. مرورهای پیشین اغلب بر یک پایگاه داده و بازه زمانی محدود متکی بوده‌اند. این پژوهش با رویکرد علم‌سنجی، ادبیات بین‌المللی گردشگری ورزشی را در بازه ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵ تحلیل می‌کند.

روش پژوهش: این مطالعه کمّی بر پایه راهنمای PRISMA 2020 و با داده‌های پایگاه OpenAlex انجام شد. پس از حذف ۳۲۷ رکورد تکراری، ۱٬۲۷۳ سند تحلیل شد.

یافته‌ها: بیشترین تعداد انتشارات (۱۴۱ سند) در سال ۲۰۲۴ بود. اسناد در چهار خوشه موضوعی قرار گرفتند و مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) برچسب روش‌شناختی پرتکرار در فراداده‌ی اسناد بود. توزیع استنادها نامتوازن بود (میانه ۲، میانگین ۱۶/۴) و سهم مفهوم پایداری ۳/۷٪ بود.

نتیجه‌گیری: حجم بالای انتشارات با اثرگذاری استنادی یکسان نیست و استنادها در شمار اندکی از آثار متمرکزند. پیوند میان بازاریابی مقصد و مباحث پایداری هنوز محدود است.

کلیدواژه‌ها: گردشگری ورزشی، ساختار دانش، علم‌سنجی، نقشه‌برداری کتاب‌سنجی، توسعه پایدار

تاریخ دریافت: تاریخ بازنگری: تاریخ پذیرش: ۰۰/۰۰/۰۰
ISSN: 2322-3294 eISSN:2476-597X

* نویسنده مسئول: h.mardaneh@cfu.ac.ir

آماده انتشار

مقدمه

گردشگری و ورزش در دهه‌های اخیر به‌عنوان دو نیروی محرک اجتماعی و اقتصادی در سطح بین‌المللی به یکدیگر نزدیک شده‌اند و صنعتی با عنوان «گردشگری ورزشی» را شکل داده‌اند (Weed & Bull, 2009; Higham & Hinch, 2009). این پیوند دوسویه است. از یک سو، ورزش در توسعه گردشگری نقش محرک دارد، زیرا رویدادهای ورزشی، تیم‌های حرفه‌ای، تأسیسات و زیرساخت‌های ورزشی و مسیرهای طبیعت‌گردی ورزشی، جریان بازدیدکنندگان را به مقاصد مشخص هدایت می‌کنند و از این طریق به توسعه زیرساخت، اشتغال و بازاریابی مقصد کمک می‌کنند. از سوی دیگر، گردشگری بستر مشارکت ورزشی را فراهم می‌سازد، زیرا سفر به مقاصد با امکانات یا محیط‌های طبیعی مناسب، تجربه ورزش را برای گردشگران ممکن و متنوع می‌کند. بر این اساس، گردشگری ورزشی را می‌توان مرز مشترک دو حوزه دانست که هم سفرهای با انگیزه ورزشی و هم فعالیت‌های ورزشی در بستر سفر را در بر می‌گیرد. این مرز مشترک شامل دو دسته از ورزش‌های مرتبط با گردشگری است: نخست، رویدادها و مسابقاتی که تماشاگر و شرکت‌کننده را به مقصد می‌کشانند؛ و دوم، ورزش‌های طبیعت‌محور (مانند کوهنوردی، اسکی، غواصی و دوچرخه‌سواری بین‌شهری) که خود بخشی از جاذبه سفر به شمار می‌روند. (Hinch & Higham, 2001) در تحلیل نخست، گردشگری ورزشی را می‌توان گونه‌ای فراغت‌محور از گردشگری دانست که انگیزه اصلی آن تجربه، تفریح، بازی، خودشکوفایی یا تعامل اجتماعی از طریق ورزش است (Gibson, 2004; Weed & Bull, 2009). در این گونه، شرکت‌کنندگان در مسابقات تفریحی و نیز تماشاگرانی که برای لذت شخصی سفر می‌کنند، بیشتر به دنبال تجربه فردی و کیفیت فراغت‌اند تا ارزش اقتصادی یا رقابتی.

در تحلیل دوم، گردشگری ورزشی گونه‌ای تجاری نیز هست. از منظر اقتصادی و مدیریتی، رویدادها و مقاصد ورزشی به ابزارهای راهبردی برای بازآفرینی بافت‌های شهری، جذب سرمایه‌گذاری، اشتغال‌زایی و تقویت هویت برند شهرها و کشورها تبدیل شده‌اند (Chalip, 2006; Getz, 2008; Raso & Cherubini, 2023; Widianingsih et al., 2023). این بعد شامل زنجیره‌ای از فعالیت‌های اقتصادی است که برگزاری رویدادها، خدمات اقامتی و حمل‌ونقل، فروش بلیت و کالا، حق پخش رسانه‌ای، سرمایه‌گذاری در زیرساخت و بازاریابی مقصد را در بر می‌گیرد. پیامدهای مالی این فعالیت‌ها، به‌ویژه در رویدادهای کوچک‌مقیاس، قابل سنجش است (Duglio

(Beltramo, 2017 &، اما ممکن است اولویت‌های اجتماعی، فرهنگی یا زیست‌محیطی را تحت‌الشعاع قرار دهد.

از جنبه فرهنگی–اجتماعی نیز، این بخش بستر تعامل میان‌فرهنگی و ارتقای سرمایه اجتماعی جوامع میزبان را فراهم می‌آورد و میراث رویدادها می‌تواند فراتر از دوره برگزاری آن‌ها ادامه یابد (Xu & Sato, 2025). دو بعد فراغتی و تجاری الزاماً از یکدیگر جدا نیستند. بسیاری از رویدادهای ورزشی هم‌زمان تجربه فراغتی برای شرکت‌کنندگان و پیامد اقتصادی برای مقصد ایجاد می‌کنند (Getz & Page, 2016). تمایز مفهومی این دو بعد، با این حال، به پژوهشگران امکان می‌دهد پیامدهای هر بعد را جداگانه بسنجند و تعارض احتمالی میان آن‌ها را شناسایی کنند.

پیشینه پژوهش

بنیان‌های نظری گردشگری ورزشی در اواخر دهه ۱۹۹۰ و آغاز هزاره سوم میلادی شکل گرفت. Gibson (1998) طبقه‌بندی بنیادین این حوزه را ارائه کرد و گردشگران ورزشی را در سه دسته مجزا قرار داد: گردشگری ورزشی فعال[1] با هدف مشارکت مستقیم در تمرین، مسابقه یا فعالیت بدنی؛ گردشگری رویداد ورزشی[2] با هدف تماشای رویدادهای رقابتی؛ و گردشگری ورزشی نوستالژیک[3] با انگیزه بازدید از موزه‌های ورزشی، تالارهای مشاهیر و یادمان‌های تاریخی ورزش. در جدیدترین بازنگری‌های مفهومی و طبقه‌بندی‌های ارائه‌شده (Higham & Hinch, 2018; Higham & Vada, 2024)، این قلمرو فراتر از رویدادهای بزرگ سنتی گسترش یافته و دسته‌های نوظهوری شامل مشارکت فعال غیرنخبگانی و فراغت جدی، هواداری‌های تکرارشونده، و فضاهای نوین گردشگری ورزشی (نظیر ورزش‌های الکترونیک و بسترهای مجازی) را در بر گرفته است. Hinch and Higham (2001) چارچوبی منسجم بر پایه دو متغیر «زمان» و «مکان» برای تحدید مرزهای مفهومی این قلمرو تدوین کردند، و این رویکرد در تحلیل‌های معاصر جغرافیای گردشگری ورزشی همچنان مبنای درک پویایی فضا و تحرک گردشگران است (Higham & Vada, 2024). Weed and Bull (2009) نشان دادند که گردشگری ورزشی زمانی محقق می‌شود که «ورزش و فعالیت بدنی» هسته اصلی انگیزه سفر باشد، نه فعالیتی جانبی و تصادفی در خلال یک سفر تفریحی. Gibson (2004) نیز با گسترش این جریان از پرسش‌های توصیفی اولیه، توجه

[1] Active sport tourism
[2] Event sport tourism
[3] Nostalgia sport tourism

پژوهش‌ها را به سازوکارهای روان‌شناختی، نیازهای انگیزشی و رفتار مصرف‌کننده سوق داد. در حوزه رویدادمحور، Getz (2008) و Getz and Page (2016) چارچوبی جامع برای مدیریت رویدادهای گردشگری ورزشی ارائه کردند که امروزه با سازه‌هایی چون انگیزه، محدودیت‌های ادراک‌شده، تصویر مقصد، وفاداری و پایداری پیوند خورده است (Duan & Wu, 2024; Senachai et al., 2025). بر اساس میزان مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، می‌توان سه گونه گردشگر ورزشی را از یکدیگر تفکیک کرد: گردشگران ورزشی اصلی[1] که سفری را با انگیزه بنیادین شرکت در ورزش یا رویداد ورزشی انجام می‌دهند و ورزش، هسته تصمیم سفر و محور برنامه آن‌هاست؛ گردشگران ورزشی همراه[2] که ورزش را بخشی جانبی از سفر قلمداد می‌کنند اما انگیزه نخستین آنان مقوله دیگری (نظیر همراهی خانواده، دوستان ورزشکار یا حضور در کنار یک مأموریت کاری) است؛ و گردشگران علاقه‌مند به ورزش[3] که ورزش را جاذبه‌ای تفریحی و ثانویه دانسته و عموماً در قالب تماشاگر مسابقات یا بازدیدکننده از موزه‌ها و یادمان‌های ورزشی در مقصد حضور می‌یابند. تفاوت ساختاری این سه گروه در سه معیار کلیدی است: وزن و اولویت ورزش در تصمیم‌گیری سفر، شدت درگیری و مشارکت بدنی یا تماشایی، و در نهایت میزان تعهد زمانی و مالی به مقصد (Standeven & De Knop, 1999; Weed, 2009; Sudarmanto et al., 2024)

با وجود این چارچوب‌های مفهومی، بررسی ادبیات گردشگری ورزشی نشان می‌دهد که این حوزه با دو چالش اساسی روبه‌رو است: نخست، «**پراکندگی و چندپارگی بین‌رشته‌ای**» ناشی از پیوند مفهومی هم‌زمان میان ورزش، گردشگری، مدیریت، جغرافیا، علوم محیطی و جامعه‌شناسی؛ و دوم، ناهمگونی در تعاریف عملیاتی و الگوهای سنجش که مقایسه‌پذیری نتایج تجربی را در سطح بین‌المللی با ابهام مواجه ساخته است (Sudarmanto et al., 2024). در این میان، هرچند پژوهش‌های کتاب‌سنجی پیشین (Arıcı et al., 2023) تلاش کرده‌اند نمای کلی از این حوزه ترسیم کنند، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که آن مطالعات عمدتاً با محدودیت‌هایی نظیر پوشش پایگاهی محدود (اکتفا به یک پایگاه سنتی)، عدم رصد جامع کلیدواژه‌های بین‌رشته‌ای، و توقف در بازه‌های زمانی پیشین روبه‌رو بوده‌اند؛ امری که رصد پویایی‌های ساختاری، تحولات نوین و شکاف‌های نوظهور دانش را در سال‌های اخیر مسدود ساخته است.

---

[1] primary sport tourists
[2] associated sport tourists
[3] tourists interested in sport

پژوهش حاضر برای جبران این شکاف‌ها و پاسخ به چالش چندپارگی بین‌رشته‌ای، با سه تمایز روش‌شناختی طراحی شده است:

۱) **بهره‌گیری از پایگاه داده فرارشته‌ای** OpenAlex به‌منظور غلبه بر سوگیری پوششی پایگاه‌های سنتی و رصد جامع‌تر انتشارات بین‌رشته‌ای حوزه؛

۲) **توسعه راهبرد جست‌وجوی ترکیبی مبتنی بر هشت عبارت کلیدی متقاطع** جهت شناسایی کلیه پیوندهای مفهومی میان گونه‌های ورزش و گردشگری؛ و

۳) **به‌روزرسانی افق زمانی مطالعه (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵)** به‌منظور تحلیل تکامل ساختار دانش، خوشه‌های موضوعی و شناسایی مسیرهای آتی پژوهش در این حوزه.

بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تحلیل علم‌سنجی[2] و مصورسازی ساختار دانش ادبیات بین‌المللی **گردشگری ورزشی** در بازه ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵ سامان یافته و در پی پاسخ به پرسش‌های زیر است:

۱. روند زمانی انتشار و شاخص‌های تولید علم در پژوهش‌های **گردشگری ورزشی** طی دهه اخیر چگونه است؟

۲. کدام مجلات هسته، مقالات مرجع و پژوهشگران کلیدی ساختار دانش **گردشگری ورزشی** را شکل داده‌اند؟

۳. ساختار مفهومی و خوشه‌های موضوعی غالب در پژوهش‌های **گردشگری ورزشی** از چه مضامینی تشکیل شده‌اند؟

۴. چه روندها و مضامین نوظهوری در سال‌های اخیر در حوزه **گردشگری ورزشی** شکل گرفته و مهم‌ترین شکاف‌های پژوهشی آن کدام‌اند؟

۵. یافته‌های ساختار دانش پژوهش حاضر چه دلالت‌ها و توصیه‌های کاربردی برای مدیران و سیاست‌گذاران مقاصد گردشگری ورزشی به همراه دارد؟

روش[3]

رویکرد و طرح پژوهش

---

[1] Science Mapping
[2] Scientometrics
[3] method

پژوهش حاضر از نظر هدف، «کاربردی» و از نظر ماهیت و روش اجرا، یک مطالعه کمّی در حوزه «علم‌سنجی (کتاب‌سنجی)» و نقشه‌برداری دانش[1] است که به بررسی ساختار مفهومی، روش‌شناختی و روندهای نوظهور ادبیات بین‌المللی گردشگری ورزشی می‌پردازد. به‌منظور تضمین حداکثر شفافیت، قابلیت تکرارپذیری و اعتبار روش‌شناختی، گزارش‌دهی این مطالعه با الهام از راهنمای استاندارد PRISMA 2020 (Page et al., 2021) در قالب یک مرور نظام‌مند علم‌سنجی تنظیم شده است (Zupic & Čater, 2015; Donthu et al., 2021). تحلیل داده‌ها در این پژوهش در دو سطح انجام گرفته است:

- الف) تحلیل عملکردی و توصیفی تولیدات علمی
- ب) ترسیم ساختار دانش و تحلیل هم‌رخدادی مفاهیم (van Eck & Waltman, 2010)

پایگاه داده و منبع فراداده

به‌منظور دستیابی به پوششی جامع و فرارشته‌ای از ادبیات علمی جهانی، از پایگاه داده فرارشته‌ای و معتبر OpenAlex به‌عنوان منبع اصلی استخراج فراداده‌های کتاب‌شناختی استفاده شد. پایگاه OpenAlex با تجمیع و پیونددهی داده‌ها از منابع معتبری نظیر Crossref و گراف‌های آکادمیک، بیش از ۲۵۰ میلیون رکورد علمی را نمایه‌سازی کرده و ابزاری استاندارد و آزاد برای پژوهش‌های کتاب‌سنجی مقیاس‌بزرگ فراهم می‌سازد (Priem et al., 2022; Visser et al., 2021).

۳-۳. استراتژی جست‌وجو و واژگان کلیدی

جست‌وجوی اسناد در بازه زمانی اول ژانویه ۲۰۱۵ تا ۳۱ دسامبر ۲۰۲۵ انجام گرفت. به‌منظور پوشش همه‌جانبه ابعاد مختلف موضوعی حوزه گردشگری ورزشی بدون محدودسازی بیش از حد با عملگرهای بولی پیچیده، از ۸ عبارت کلیدی تخصصی به‌صورت پرس‌وجوهای مستقل و موازی در پایگاه استفاده شد:

۱. sport tourism (مفهوم هسته‌ای)
۲. sports tourism (تنوع املایی)
۳. active sport tourism (گردشگری ورزشی فعال)
۴. event tourism sport (گردشگری رویدادمحور)
۵. sport event legacy (میراث رویدادهای ورزشی)
۶. sport tourism destination image (تصویر مقصد گردشگری ورزشی)

[1] Science Mapping

۷. sport tourism motivation constraints (انگیزه‌ها و موانع در گردشگری ورزشی)
۸. sport tourism economic impact (اثرات اقتصادی گردشگری ورزشی)

اجرای این ۸ پرس‌وجو با لحاظ نمودن سقف بازیابی نظری (تا ۲۰۰ رکورد برتر مرتبط بر اساس الگوریتم relevance برای هر عبارت)، مجموعه‌ای خام با سقف نظری ۱،۶۰۰ رکورد اولیه را فراهم آورد.

فرآیند انتخاب و پالایش اسناد (پروتکل PRISMA)

فرآیند شناسایی، پالایش و شمول نهایی اسناد بر اساس پروتکل استاندارد و در قالب چهار مرحله اصلی انجام پذیرفت:

- مرحله اول (شناسایی): بازیابی رکوردهای اولیه از پایگاه OpenAlex بر اساس ۸ عبارت کلیدی مستقل (مجموعاً ۱،۶۰۰ رکورد بالقوه).
- مرحله دوم (پالایش و حذف تکراری‌ها): به‌منظور جلوگیری از هم‌پوشانی و رکوردهای تکراری ناشی از اجرای عبارت‌های متعدد، داده‌های بازیابی‌شده از طریق اسکریپت‌های پایتون بررسی شدند. تطابق رکوردها بر اساس شناسه یکتای دیجیتال (DOI) و در غیاب آن بر اساس تطابق دقیق عنوان و سال انتشار انجام شد. در این مرحله، تعداد ۳۲۷ رکورد تکراری شناسایی و حذف گردید.
- مرحله سوم (ارزیابی شایستگی): بررسی رکوردهای باقی‌مانده بر اساس معیارهای ورود و خروج پژوهش.
- مرحله چهارم (شمول نهایی): پیکره نهایی داده‌ها پس از اعمال پالایش‌ها شامل ۱،۲۷۳ سند یکتا گردید که مستقیماً وارد تحلیل‌های علم‌سنجی و ساختاری شدند.

جدول ۱. خلاصه مراحل شناسایی و انتخاب اسناد بر اساس پروتکل PRISMA 2020

مراحل PRISMA	شرح فرآیند	تعداد رکوردها
شناسایی (Identification)	رکوردهای اولیه بازیابی‌شده از پایگاه OpenAlex مبتنی بر ۸ عبارت جست‌وجو	۱،۶۰۰
پالایش (Screening)	حذف رکوردهای تکراری بر پایه تطابق DOI، عنوان و سال انتشار	−۳۲۷
شایستگی (Eligibility)	رکوردهای واجد شرایط ورود بر اساس بازه زمانی (۲۰۱۵–۲۰۲۵) و مشخصات کتاب‌شناختی	۱،۲۷۳

شمول نهایی (Included)	پیکره نهایی اسناد معتبر یکتا واردشده به تحلیل‌های علم‌سنجی	۱،۲۷۳

معیارهای ورود و خروج پژوهش

- معیارهای ورود:

۱. انتشار اثر در بازه زمانی ۱ ژانویه ۲۰۱۵ تا ۳۱ دسامبر ۲۰۲۵.
۲. ارتباط موضوعی مستقیم با ابعاد نظری، تجربی و کاربردی گردشگری ورزشی بر اساس راهبرد جست‌وجوی هشت‌گانه.
۳. برخورداری از مشخصات کامل کتاب‌شناختی و شناسه یکتا در پایگاه .OpenAlex
۴. پذیرش تمامی اشکال اسناد علمی داوری‌شده (شامل مقالات پژوهشی، مقالات مروری، فصل‌های کتاب و اسناد علمی معتبر).

- معیارهای خروج:

۱. رکوردهای تکراری حاصل از هم‌پوشانی عبارات جست‌وجو (حذف ۳۲۷ مورد).
۲. اسناد فاقد عنوان معتبر یا دارای نواقص بنیادین در فراداده‌های کتاب‌شناختی.

ابزارها و روش‌های تحلیل داده‌ها

تحلیل داده‌های کتاب‌شناختی و ساختاری این پژوهش در دو بخش متوالی انجام گرفت:

۱. تحلیل عملکردی و توصیفی: استخراج آمار توصیفی شامل روند سالانه انتشار، توزیع نوع مدارک، زبان‌ها، وضعیت دسترسی آزاد (OA)، رتبه‌بندی نشریات و تحلیل استنادها با استفاده از اسکریپت‌های برنامه‌نویسی تخصصی در محیط Python 3.11 و کتابخانه Pandas.
۲. تحلیل ساختار دانش (نقشه‌برداری علمی): به‌منظور کشف و استخراج ساختار مفهومی و خوشه‌های موضوعی ادبیات، ماتریس هم‌رخدادی واژگان کلیدی و مفاهیم[1] با روش شمارش کامل[2] استخراج گردید. خوشه‌بندی موضوعی نهایی شامل ۴ خوشه مفهومی اصلی (تصویر/برند مقصد، رویداد و میراث، رفتار/انگیزه/محدودیت، اثرات اقتصادی و پایداری) به‌همراه ۱ لایه روش‌شناختی مسلط (مدل‌سازی معادلات ساختاری – SEM) به‌صورت اکتشافی و تفسیری ترسیم و تحلیل شد.

[1] top_concepts
[2] Full Counting

یافته‌ها

پیکره پژوهش شامل ۱۲۷۳ سند ذخیره‌شده از پایگاه OpenAlex در بازه ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵ است. این اسناد با هشت عبارت جست‌وجو بازیابی شده‌اند و تمامی انواع سند را دربرمی‌گیرند. ربط موضوعی تک‌تک اسناد به‌صورت دستی و نظام‌مند غربال نشده است و یافته‌های زیر به همین پیکره ی بازیابی‌شده محدودند. این اسناد در مجموع ۲۰٬۸۸۶ استناد دریافت کرده‌اند (جدول ۲). میانگین استناد هر سند ۱۶٫۴ و میانه آن ۲ است. این فاصله نشان‌دهندهی توزیع بسیار چوله ی استنادهاست؛ برای نمونه، اثر نخست جدول ۶ به‌تنهایی حدود ۵٫۱٪ کل استنادها را دارد. ۴۴۴ سند (۳۴٫۹٪) بدون استناد بوده‌اند. اسناد سال‌های اخیر به‌طور طبیعی بازه ی زمانی کمتری برای انباشت استناد داشته‌اند و توزیع تفکیکی وضعیت بدون استناد در سال‌های مختلف این پژوهش محاسبه نشده است. اسناد سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ جمعاً ۵۲۲ استناد (۲٫۵٪ کل استنادها) دریافت کرده‌اند (جدول ۳).

جدول ۲. شاخص‌های کلی پیکرهی اسناد (۲۰۱۵–۲۰۲۵)

شاخص	مقدار
تعداد کل اسناد یکتا	۱۲۷۳
بازه‌ی زمانی	۱ ژانویه ۲۰۱۵ – ۳۱ دسامبر ۲۰۲۵
مجموع استنادهای دریافتی	۲۰۸۸۶
میانگین استناد به‌ازای هر سند	۱۶٫۴
میانه‌ی استناد	۲
اسناد دسترسی‌آزاد (*OA*)	۸۱۲ (٪۶۳٫۸)
اسناد بدون استناد	۴۴۴ (٪۳۴٫۹)
اسناد با ۱۰۰ استناد و بیشتر	۳۸ (٪۳٫۰)
بیشترین استناد یک سند	۱۰۵۶
مقاله علمی	۸۷۳ (٪۶۸٫۶)
اسناد غیرمقاله	۴۰۰ (٪۳۱/۴)
سایر انواع سند (به‌جز مدخل مرجع و مطالعه مروری)	۴۲
تعداد منابع انتشار متمایز	۵۹۹
میانگین نویسندگان به‌ازای سند	۲٫۴۸
اسناد تک‌پدیدآورنده	۳۶۰ (٪۲۸٫۳)

از نظر نوع سند، ۸۷۳ مورد (۶۸/۶٪) مقاله علمی، ۱۶۳ فصل کتاب، ۶۳ پایان‌نامه، ۵۷ مقاله همایشی، ۳۵ کتاب، ۲۲ مدخل مرجع، ۱۸ مطالعه مروری و ۴۲ سند از سایر انواع (شامل سرمقاله، پیش‌چاپ، گزارش و غیره) بودند. بنابراین ۳۱/۴٪ پیکره را اسناد غیرمقاله تشکیل می‌دهند و این تنوع در تفسیر شاخص‌های استنادی لحاظ شده است.

روند زمانی انتشارات. تعداد اسناد از ۱۱۷ مورد در ۲۰۱۵ به ۱۰۶ مورد در ۲۰۱۸ رسید، در ۲۰۱۹ به کمترین مقدار دوره یعنی ۸۹ سند کاهش یافت، و در ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ به ترتیب به ۱۳۰ و ۱۲۸ سند رسید. بیشترین مقدار در ۲۰۲۴ با ۱۴۱ سند ثبت شد و در ۲۰۲۵ به ۱۲۲ سند رسید (جدول ۵، شکل ۱). الگوی کلی نوسانی است. افزایش ۴۱ سندی میان ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ نشانه‌ی تغییر در حجم اسناد پیکره است، اما به دلیل نبود داده‌های مخرج (کل انتشارات حوزه‌های مرتبط)، این افزایش صرفاً به همه‌گیری کووید-۱۹ نسبت داده نمی‌شود. سهم دسترسی آزاد از ۵۷/۳٪ در ۲۰۱۵ به ۷۷/۰٪ در ۲۰۲۵ افزایش یافته است، این روند یکنواخت نبوده و بیشترین مقدار آن ۷۹/۰٪ در ۲۰۲۳ بوده است.

جدول ۳. روند سالانه انتشارات، دسترسی آزاد و استناد

سال	تعداد سند	سهم (٪)	اسناد OA	درصد OA	استناد سال	میانگین استناد
۲۰۱۵	۱۱۷	۹٫۲	۶۷	۵۷٫۳	۴۳۸۶	۳۷٫۵
۲۰۱۶	۱۱۱	۸٫۷	۶۱	۵۵٫۰	۲۵۴۸	۲۳٫۰
۲۰۱۷	۱۱۷	۹٫۲	۵۹	۵۰٫۴	۱۶۶۰	۱۴٫۲
۲۰۱۸	۱۰۶	۸٫۳	۶۲	۵۸٫۵	۲۲۹۶	۲۱٫۷
۲۰۱۹	۸۹	۷٫۰	۵۷	۶۴٫۰	۲۷۳۷	۳۰٫۸
۲۰۲۰	۱۳۰	۱۰٫۲	۷۷	۵۹٫۲	۲۷۴۰	۲۱٫۱
۲۰۲۱	۱۲۸	۱۰٫۱	۸۶	۶۷٫۲	۲۲۰۵	۱۷٫۲
۲۰۲۲	۱۰۷	۸٫۴	۷۹	۷۳٫۸	۹۰۵	۸٫۵
۲۰۲۳	۱۰۵	۸٫۲	۸۳	۷۹٫۰	۸۸۷	۸٫۴
۲۰۲۴	۱۴۱	۱۱٫۱	۸۷	۶۱٫۷	۴۰۵	۲٫۹
۲۰۲۵	۱۲۲	۹٫۶	۹۴	۷۷٫۰	۱۱۷	۱٫۰
مجموع	۱۲۷۳	۱۰۰	۸۱۲	۶۳٫۸	۲۰۸۸۶	۱۶٫۴

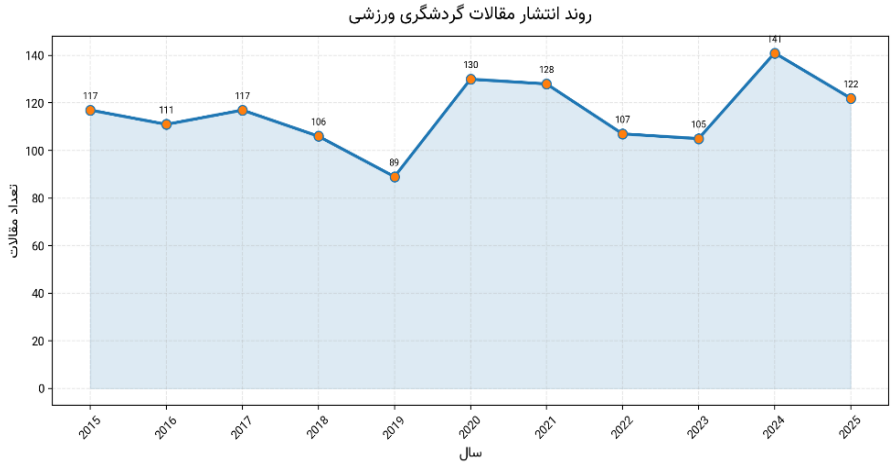

شکل ۱. روند سالانه‌ی انتشارات و سهم دسترسی آزاد در گردشگری ورزشی (۲۰۱۵–۲۰۲۵)

اثرگذاری استنادی اسناد. ده اثر پراستناد نخست در جدول ۶ آمده‌اند. Getz and Page (2016) با ۱٬۰۵۶ استناد، یعنی حدود ۵/۱٪ کل استنادهای پیکره، بیشترین استناد را دارد. پس از آن Stylos et al. (2016) با ۴۸۰ و Yang et al. (2017) با ۴۳۳ استناد قرار دارند. آثار پراستناد بیشتر به نشریه ی Tourism Management و همایش‌های Procedia تعلق دارند.

این فهرست بر پایه ی شمار استناد پیکره ی بازیابی‌شده تنظیم شده است. ارتباط موضوعی تک‌تک آثار با حوزه ی تخصصی گردشگری ورزشی به‌صورت مستقل بررسی نشده و برخی آثار فهرست‌شده (مانند مطالعات گردشگری عمومی یا بررسی‌های ریسک و جنسیت) دارای دامنه ی عمومی گردشگری هستند؛ لذا جدول ۴ صرفاً نمایانگر پراستنادترین اسناد واکشی‌شده با عبارت‌های جست‌وجو است.

جدول ۴. ده اثر پراستناد پیکره (۲۰۱۵–۲۰۲۵)

رتبه	پدیدآوران	سال	عنوان	منبع	نوع	استناد
۱	Getz, & Page	۲۰۱۶	Progress and prospects for event tourism research	Tourism Management	مقاله	۱٬۰۵۶
۲	Stylos et al.	۲۰۱۶	Destination images, holistic images and personal normative beliefs…	Tourism Management	مقاله	۴۸۰
۳	Yang et al.	۲۰۱۷	A systematic literature review of risk and gender research in tourism	Tourism Management	مرور	۴۳۳
۴	Jeong & Kim	۲۰۲۰	A study of event quality, destination image, perceived value…	Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics	مقاله	۳۲۵

۵	Ramseook-Munhurrun et al.	۲۰۱۵	Examining the structural relationships of destination image…	Procedia – Social and Behavioral Sciences	همایشی	۳۰۲
۶	Preuß	۲۰۱۵	A framework for identifying the legacies of a mega sport event	Leisure Studies	مقاله	۲۹۸
۷	Arabadzhyan et al.	۲۰۲۱	Climate change, coastal tourism, and impact chains – A literature review	Current Issues in Tourism	مرور	۲۷۹
۸	Kiráľová and Pavlíčeka	۲۰۱۵	Development of social media strategies in tourism destination	Procedia – Social and Behavioral Sciences	همایشی	۲۷۲
۹	Higham & Hinch	۲۰۱۸	Sport tourism development (3rd ed.)	Channel View Publications	کتاب	۲۴۳
۱۰	McCullough et al.	۲۰۲۰	Sport ecology: Conceptualizing an emerging subdiscipline…	Journal of Sport Management	مقاله	۲۴۲

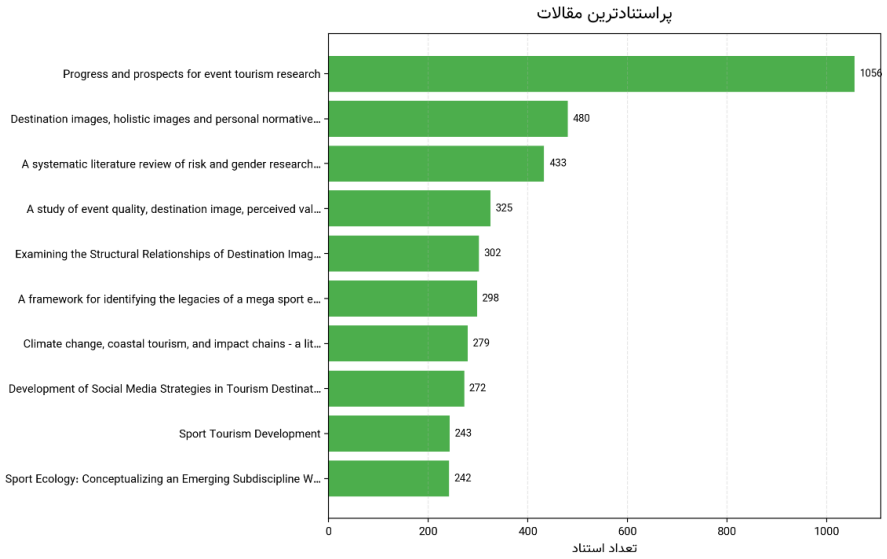

شکل ۲: ده اثر پراستناد در پیکره اسناد بازیابی‌شده (۲۰۱۵–۲۰۲۵)

منابع انتشار .در فراداده ی OpenAlex، نام منبع انتشار بر پایهی فیلد منبع ثبت شده است. بیشترین حجم اسناد ثبت‌شده به Routledge eBooks با ۹۱ سند (۷/۱٪)، Sustainabilityبا ۴۸ سند (۳/۸٪) و Journal of Sport & Tourism با ۴۰ سند (۳/۱٪) تعلق دارد (جدول ۵). در داده‌های استخراج‌شده، فیلد مجزایی برای دسته‌بندی نوع منبع وجود ندارد و عناوینی نظیر مخزن Zenodo یا نمایه DOAJ

نیز بر اساس اطلاعات ورودی OpenAlex در ستون نام منبع قرار گرفته‌اند؛ از این رو برچسب‌های نوع منبع در جدول ۷ توصیفی و استنتاجی هستند. همچنین در فیلد ناشر، انتشارات Routledge با مجموع ۱۴۱ اثر (شامل ۷۳ فصل کتاب، ۴۱ مقاله، ۱۶ کتاب، ۵ سرمقاله، ۲ مرور، ۲ نقد کتاب، ۱ مدخل مرجع و ۱ سند مکمل) حضور دارد که نشان‌دهنده ی حجم گستردهی انتشارات این ناشر در پیکره است. بنابراین این جدول صرفاً بازتاب‌دهنده ی حجم اسناد در منابع ثبت‌شده است و بیانگر رتبه‌بندی مجلات علمی نیست.

جدول ۵. پانزده منبع برتر بر پایه حجم تولید در فراداده اسناد

رتبه	منبع انتشار	نوع منبع (توصیفی)	تعداد	سهم (٪)	مجموع استناد
۱	Routledge eBooks (مجموعه کتاب)	مجموعه کتاب	۹۱	۷٫۱	۵۸۰
۲	Sustainability	مجله	۴۸	۳٫۸	۲۷۰۷
۳	Tourism & Journal of Sport	مجله	۴۰	۳٫۱	۱۳۷۳
۴	Sports Economics, Management and Policy	مجموعه کتاب	۲۱	۱٫۶	۷۵
۵	Event Management	مجله	۲۰	۱٫۶	۳۳۱
۶	Springer Proceedings in Business and Economics	مجموعه همایش	۱۳	۱٫۰	۳۸
۷	European Journal of Tourism Research	مجله	۱۲	۰٫۹	۲۷۸
۸	Springer eBooks	کتاب	۱۲	۰٫۹	۱۰
۹	DOAJ (نمایه دسترسی آزاد)	پایگاه	۱۲	۰٫۹	۶۹
۱۰	Frontiers in Sports and Active Living	مجله	۱۱	۰٫۹	۱۵۰
۱۱	& Journal of Destination Marketing Management	مجله	۹	۰٫۷	۳۹۹
۱۲	GeoJournal of Tourism and Geosites	مجله	۹	۰٫۷	۱۱۱
۱۳	Sport in Society	مجله	۹	۰٫۷	۱۷۶
۱۴	Zenodo (مخزن پیش‌چاپ)	مخزن علمی	۹	۰٫۷	۹
۱۵	Sport Management Review	مجله	۸	۰٫۶	۴۹۵

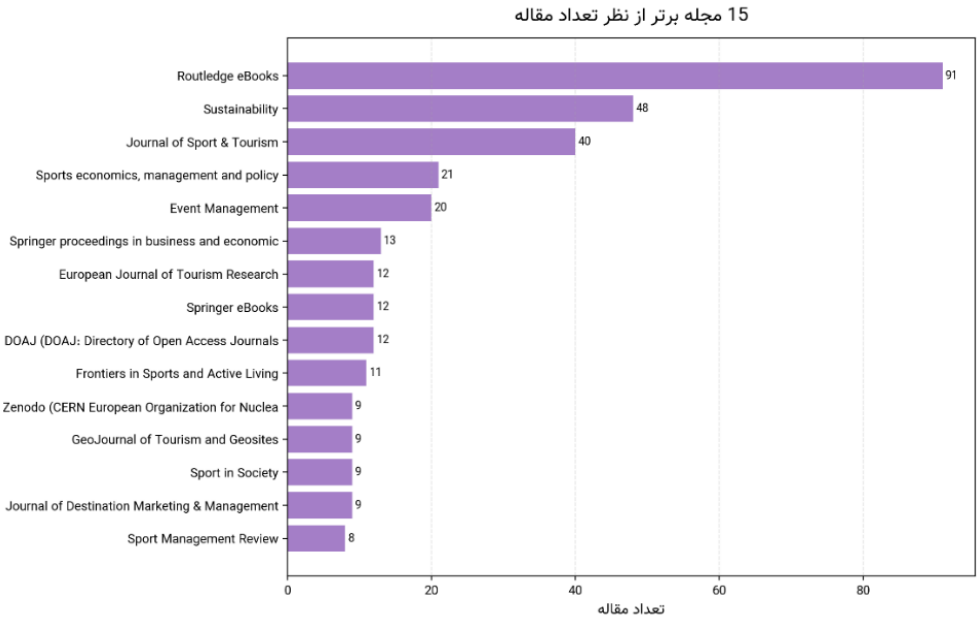

شکل ۳: پانزده منبع برتر بر پایه حجم تولیدات در پیکره اسناد بازیابی‌شده

اثرگذاری استنادی منابع .جدول ۶ میانگین استناد به‌ازای هر سند (CPP) را برای منابع منتخب نشان می‌دهد. Tourism Management با ۸ سند و CPP برابر ۲۹۵٫۴ بالاترین مقدار را دارد، سه اثر این نشریه (Getz & Page, 2016; Stylos et al., 2016; Yang et al., 2017) حدود ۸۳٪ مجموع استنادهای آن (۱۹۶۹ از ۲۳۶۳ استناد) را تشکیل می‌دهند. از این رو CPP این نشریه وابسته به تعداد اندکی از آثار پراستناد است. در مقابل، مقادیر میانگین استناد برای منابعی چون Sustainability (۴۸ سند و CPP برابر ۵۶٫۴) و Routledge eBooks (۹۱ سند و CPP برابر ۶٫۴) نشان می‌دهند که حجم بالای انتشار در یک بستر لزوماً با میانگین استنادی بالا همراه نیست.

جدول ۶. ده منبع برتر بر پایه اثرگذاری (مجموع و میانگین استناد)

منبع	تعداد	مجموع استناد	میانگین استناد به‌ازای هر سند (CPP)
Tourism Management	۸	۲۳۶۳	۲۹۵,۴
Journal of Sustainable Tourism	۸	۸۹۹	۱۱۲,۴
Current Issues in Tourism	۶	۵۷۹	۹۶,۵

International Journal of Sport Policy and Politics	۷	۵۰۵	۷۲,۱
Sport Management Review	۸	۴۹۵	۶۱,۹
Sustainability	۴۸	۲۷۰۷	۵۶,۴
Journal of Destination Marketing & Management	۹	۳۹۹	۴۴,۳
Journal of Sport & Tourism	۴۰	۱۳۷۳	۳۴,۳
Sport in Society	۹	۱۷۶	۱۹,۶
Event Management	۲۰	۳۳۱	۱۶,۶

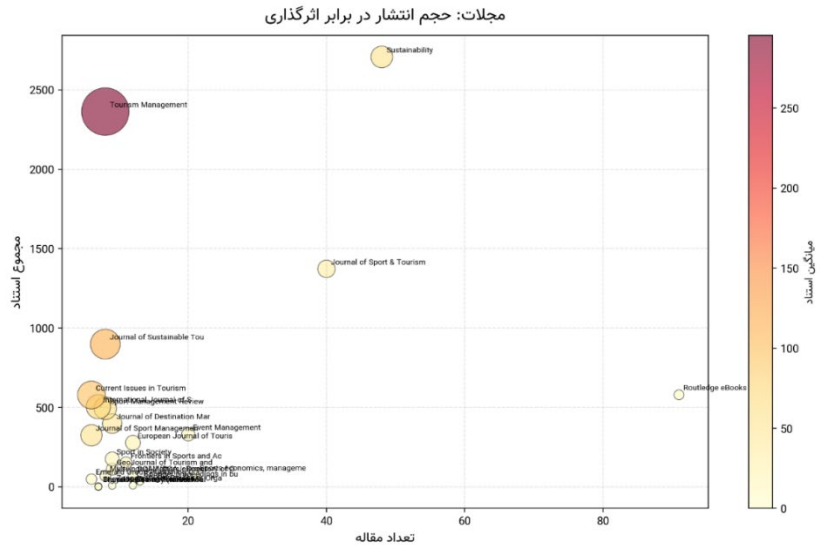

شکل ۴: پراکنش حجم انتشار در برابر اثرگذاری استنادی منابع در پیکره اسناد بازیابی‌شده

مفاهیم موضوعی. مفاهیم موضوعی پیکره بر اساس فراداده‌ی سیستم خودکار OpenAlex استخراج و در جدول ۷ رتبه‌بندی شده‌اند. بر این اساس، مفهوم Tourism با ۹۹۲ سند (۷۷/۹٪) و Sports tourism با ۱۲۹ سند (۱۰/۱٪) بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. از آنجا که این برچسب‌ها مبتنی بر پردازش الگوریتمی فراداده هستند، برخی حوزه‌های مرتبط نظیر Business (۱۶/۰٪) و Political science (۴/۵٪) نیز در خروجی منعکس شده‌اند. همچنین،

فراوانی مفاهیم روش‌شناختی مانند Structural equation modeling (۲۴ سند، ۱/۹٪) نشانگر تکرار این واژه در فراداده‌ی اسناد است و با توجه به عدم تحلیل متن کامل در این پژوهش، به‌تنهایی معرف روش‌شناسی قطعی کل پیکره نیست.

جدول ۷. مفاهیم پرتکرار پیکره و میزان شیوع در اسناد

رتبه	مفهوم	فراوانی	درصد اسناد	رتبه	مفهوم	فراوانی	درصد اسناد
۱	Tourism	۹۹۲	۷۷,۹	۱۱	Sustainability	۴۷	۳,۷
۲	Business	۲۰۴	۱۶,۰	۱۲	Destination image	۴۵	۳,۵
۳	Sports tourism	۱۲۹	۱۰,۱	۱۳	Tourism geography	۳۷	۲,۹
۴	Geography	۹۲	۷,۲	۱۴	Sustainable development	۳۳	۲,۶
۵	Destinations	۶۹	۵,۴	۱۵	Loyalty	۳۱	۲,۴
۶	Marketing	۶۹	۵,۴	۱۶	Public relations	۲۹	۲,۳
۷	Advertising	۶۱	۴,۸	۱۷	Sociology	۲۸	۲,۲
۸	Psychology	۵۸	۴,۶	۱۸	Structural equation modeling	۲۴	۱,۹
۹	Recreation	۵۷	۴,۵	۱۹	Perception	۲۳	۱,۸
۱۰	Political science	۵۷	۴,۵	۲۰	Economic impact analysis	۲۱	۱,۶

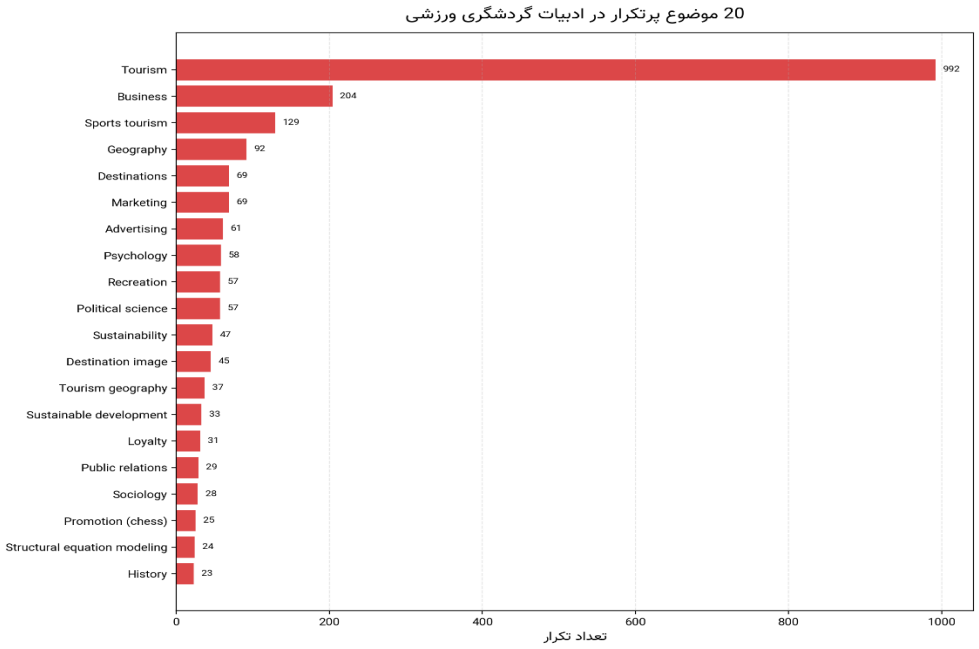

شکل ۵: بیست کلیدواژه پرتکرار در ادبیات گردشگری ورزشی

خوشه‌های موضوعی .دسته‌بندی اسناد بر پایه‌ی مفاهیم فراداده و عنوان اسناد، در قالب چهار خوشه‌ی موضوعی به صورت تفسیری و اکتشافی سامان یافته است (جدول ۸). همانند جدول ۶، ارتباط موضوعی تک‌تک آثار شاخص با گردشگری ورزشی به‌صورت مستقل و دستی غربال نشده و این آثار صرفاً به‌عنوان نمونه‌های توصیفی از میان آثار پراستناد پیکره ذکر شده‌اند؛ بنابراین حجم یا اندازه‌ی تفکیکی خوشه‌ها در این پژوهش محاسبه نشده است. با توجه به ماهیت اکتشافی این دسته‌بندی، پروتکل کدگذاری رسمی بین داوران یا الگوریتم هم‌رخدادی واژگان اجرا نشده است.

۱. مدیریت رویدادها و میراث ورزشی: متمرکز بر رویداد، میراث و رویدادهای بزرگ. آثار شاخص (توصیفی): Getz and Page (2016) و Preuß (2015) .

۲. رفتار مصرف‌کننده و تصویر مقصد: متمرکز بر تصویر مقصد، رضایت، وفاداری و انگیزه. آثار شاخص (توصیفی): Stylos et al. (2016) و Jeong and Kim (2020).

۳. پایداری، اقلیم و بوم‌شناسی ورزش: متمرکز بر پایداری، تغییر اقلیم و بوم‌شناسی ورزش. آثار شاخص (توصیفی): Arabadzhyan et al. (2021) و McCullough et al. (2020).

۴. پیامدهای اقتصادی و برندسازی مکان: متمرکز بر اثرهای اقتصادی، بازاریابی، تبلیغات و رسانه. آثار شاخص (توصیفی): Kiráľová and Pavlíčeka (2015) و Ramseook-Munhurrun et al. (2015).

جدول ۸. خوشه‌های موضوعی و لایه روش‌شناختی (۲۰۱۵–۲۰۲۵)

خوشه	عنوان خوشه	سازه‌های سازنده	آثار شاخص
۱	مدیریت رویدادها و میراث ورزشی	رویداد، میراث، رویداد بزرگ	Getz & Page (2016)؛ Preuß (2015)
۲	رفتار مصرف‌کننده و تصویر مقصد	تصویر مقصد، رضایت، وفاداری، انگیزه	Jeong & Kim (2020)؛ Stylos et al. (2016)
۳	پایداری، اقلیم و بوم‌شناسی ورزش	پایداری، تغییر اقلیم، بوم‌شناسی ورزش	Arabadzhyan et al. (2021)؛ McCullough et al. (2020)
۴	پیامدهای اقتصادی و برندسازی مکان	اثر اقتصادی، بازاریابی، تبلیغات، رسانه	Kiráľová and Pavlíčeka (2015)؛ Ramseook-Munhurrun et al. (2015)

جدول ۹. پاسخ‌های تلفیقی به پرسش‌های پژوهش بر اساس یافته‌های علم‌سنجی

پرسش	یافته محوری
پرسش ۱ (روند زمانی)	نوسان در تعداد انتشارات با کمینه ۸۹ سند در ۲۰۱۹ و بیشینه ۱۴۱ سند در ۲۰۲۴؛ افزایش سهم دسترسی‌آزاد از ۵۷٫۳٪ در ۲۰۱۵ به ۷۷٫۰٪ در ۲۰۲۵ با بیشینه ۷۹٫۰٪ در ۲۰۲۳
پرسش ۲ (مجلات و آثار)	گتز و پیج (۲۰۱۶) پراستنادترین اثر پیکره است؛ Tourism Management بالاترین میانگین استناد به‌ازای هر سند را دارد، اما این میانگین به تعداد اندک آثار پراستناد آن وابسته است؛ Sustainability و Routledge eBooks بیشترین حجم انتشار را دارند.
پرسش ۳ (خوشه‌های مفهومی)	چهار خوشه موضوعی تفسیری بر پایه فراداده OpenAlex و عنوان اسناد؛ بدون تحلیل هم‌رخدادی آماری و بدون غربالگری دستی اختصاصی
پرسش ۴ (مفاهیم برجسته و نیازمند تحلیل آتی)	مفهوم پایداری (۴۷ سند، ۳٫۷٪) و مفاهیم وابسته در میان مفاهیم پرتکرار دیده می‌شوند. بررسی دقیق روند زمانی و شناسایی موضوعات نوظهور مستلزم تحلیل سری زمانی در مطالعات بعدی است.

پرسش ۵ (دلالت‌های مدیریتی)	پیشنهاد می‌شود ارزیابی رویدادهای ورزشی علاوه بر پیامدهای اقتصادی، ابعاد پایداری را نیز لحاظ کند؛ این پیشنهاد استنتاجی از یافته‌های علم‌سنجی است.

بحث و نتیجه‌گیری

شکل گیری سیستم ارزشیابی مستمر و پایش جامع وضعیت گردشگری ورزشی یکی از راهبردهای کلیدی نهادهای بین المللی و کشورهای پیشرو در این حوزه است. مجمع جهانی اقتصاد با توسعه شاخص رقابت پذیری سفر و گردشگری (World Economic Forum, 2023; World Tourism Organization & World Tourism Cities Federation, 2021) تلاش های گسترده ای را برای استانداردسازی توسعه گردشگری انجام داده اند. با وجود این، بررسی ادبیات نشان می دهد که پژوهش های علم سنجی و ساختار دانش در حوزه گردشگری ورزشی کمتر به یکپارچه سازی ابعاد استنادی، موضوعی و ساختاری پرداخته اند. این پژوهش با تحلیل ۱۲۷۳ سند استخراج شده از پایگاه OpenAlex در بازه ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵، ابعاد کلان، ساختار استنادی و خوشه های موضوعی گفتمان گردشگری ورزشی را واکاوی کرده است.

یافته های توصیفی این پژوهش نشان می دهد که حجم کل اسناد استخراج شده ۲۰۸۸۶ استناد دریافت کرده اند؛ اما توزیع استنادها به شدت نامتوازن و چوله است. میانگین استناد اسناد ۱۶,۴ و میانه آن ۲ است که نشان دهنده تمرکز شدید اثرگذاری در شمار محدودی از آثار است. برای نمونه، اثر (Getz & Page, 2016) با ۱۰۵۶ استناد (۵,۱ درصد کل استنادها) در صدر قرار دارد و ۳۴,۹ درصد اسناد نیز تاکنون بدون استناد باقی مانده اند. این یافته با مطالعات پیشین درباره توزیع نامتوازن و چولگی استنادها در حوزه‌های علمی همسوست (Waltman, 2016) از سوی دیگر، مقایسه میان حجم انتشار و ضریب تاثیر منابع (CPP) آشکار ساخت که ناشران پرحجم (مانند Routledge با CPP معادل ۶,۴) لزوما بالاترین اثربخشی استنادی را ندارند؛ در مقابل، مجلات تخصصی نظیر Tourism Management با تعداد مقالات کمتر (۸ سند)، CPP بسیار بالایی (۲۹۵,۴) را ثبت کرده اند که این امر بر تفکیک میان «حجم انتشار» و «اثرگذاری واقعی» دلالت دارد.

در خصوص ساختار موضوعی، نتایج نشان داد که پیکره پژوهش در قالب چهار خوشه موضوعی ماهوی و یک لایه روش شناختی قابل بازسازی است. خوشه های موضوعی شامل: ۱) مدیریت رویدادها و میراث ورزشی، ۲) رفتار مصرف کننده و تصویر مقصد، ۳) توسعه پایدار[1] و اکوتوریسم ورزشی، و ۴) پیامدهای اقتصادی، بازاریابی و برندسازی مکان هستند؛ در حالی که مفاهیمی نظیر مدل یابی معادلات ساختاری (SEM) در قالب یک لایه روش شناختی فرابخشی قرار می گیرند. مقایسه این خوشه ها با ادبیات موجود نشان می دهد که گفتمان گردشگری ورزشی در دو قطب نسبتا منفصل (قطب بازاریابی و تصویر مقصد در برابر قطب پایداری) حرکت می کند. اگرچه مفهوم پایداری با فراوانی ۴۷ سند (۳,۷ درصد) در فراداده ها حضور دارد، اما ارتباط ارگانیک آن با مدیریت کلان رویدادها و رفتار مصرف کننده نیازمند انسجام بیشتری است.

پژوهش حاضر نیز مانند هر مطالعه کتاب‌سنجی دیگری با محدودیت‌هایی روبه‌روست که باید در تفسیر یافته‌ها مدنظر قرار گیرند:

۱. محدودیت‌های پایگاه داده و راهبرد جست‌وجو: پیکره داده‌ها صرفاً بر پایه پایگاه OpenAlex، با سقف ۲۰۰ رکورد برای هر کوئری و بر اساس رتبه ربط (Relevance) پیش‌فرض الگوریتم شکل گرفته است. اگرچه پایگاه OpenAlex طیف وسیعی از انتشارات را تجمیع می‌کند، اما تفاوت در الگوریتم‌های نمایه‌سازی و پوشش منابع در مقایسه با پایگاه‌های سنتی مرجع مانند Scopus و Web of Science ممکن است باعث از دست رفتن معدودی از اسناد مرتبط شود. بررسی تطبیقی یا تجمیع داده‌ها از چندین پایگاه استنادی مختلف می‌تواند به عنوان پیشنهادی برای پژوهش‌های آتی مدنظر قرار گیرد.

۲. سطح تحلیل و غربالگری: یافته‌ها بیشتر ناظر بر فراداده‌ها، عناوین و چکیده‌ها بوده و فاقد تحلیل متن کامل یا غربالگری دستی موضوعی مجزا هستند.

۳. ساختار اسناد و زمان‌سنجی: تنوع انواع سند (۶۸,۶ درصد مقاله و ۳۱,۴ درصد سایر اسناد نظیر فصل کتاب و...) و عدم نرمال‌سازی زمانی استنادهای سال‌های اخیر (۲۰۲۴ و ۲۰۲۵)، تفسیر یافته‌ها را به سطح اکتشافی محدود می‌سازد.

---

[1] Sustainable Development Goals (SDGs)

توصیه می‌شود در پژوهش‌های آینده، با ترکیب چند پایگاه داده، اعمال غربالگری دستی و انجام تحلیل متن کامل، پایداری این خوشه‌ها و چارچوب‌های پیشنهادی در شرایط جامع‌تر آزمون گردد.

سهم نظری و نوآوری‌های پژوهش

این مطالعه از منظر نظری و مفهومی، مرزهای ادبیات علم سنجی و مدیریت گردشگری ورزشی را در محورهای زیر گسترش می دهد:

۱. کشف و تبیین شکاف ساختاری میان بازاریابی و پایداری: مهم ترین نوآوری تئوریک این مطالعه، پرده برداری از یک «دوپارگی ساختاری» در ادبیات گردشگری ورزشی است؛ در حالی که غالب پژوهش های پیشین به توصیف مجزای روندها پرداخته اند، یافته های این پژوهش نشان داد جریان غالب بر مدل سازی وفاداری و تصویر مقصد با رویکردهای کمی متمرکز است و پیوند ساختاریافته ای با مفاهیم ظرفیت برد و پایداری بوم شناختی (با سهم اندک ۳,۷ درصد) برقرار نکرده است.

۲. طراحی چارچوب مفهومی یکپارچه سه لایه: این پژوهش برخلاف مطالعات متداول علم سنجی که صرفا نقشه های ساختاری را گزارش می کنند، با رویکردی سنتزمحور، یک «مدل مفهومی سه لایه» خلق کرده است که رفتار مصرف کننده (سطح خرد) را از طریق مدیریت راهبردی رویداد و بازاریابی مقصد (سطح میانی)، با الزامات پایداری و میراث ماندگار (سطح کلان) متصل می سازد.

۳. اعتبارسنجی تجربی رابطه «حجم انتشار» با «مرجعیت مفهومی»: تفکیک تجربی شاخص های انتشار از شاخص های اثربخشی استنادی (CPP) نشان داد که گسترش کمی تولیدات علمی لزوما به معنای خلق چارچوب های جریان ساز نیست و هسته های اثرگذار دانش هنوز در مجلات فوق تخصصی متمرکزند.

۴. گذر از نگاه تک بعدی به رویکرد چندبعدی ساختار دانش: این پژوهش برخلاف مطالعات سنتی علم سنجی که صرفا بر شمارش استنادات تکیه دارند، با ترکیب هم زمان تحلیل استنادی، واکاوی اثربخشی منابع و خوشه بندی موضوعی، تصویری یکپارچه و نقشه ای ساختاریافته از کلان داده های این رشته ارائه می دهد.

آماده انتشار

دلالت های کاربردی و مدیریتی

یافته های این پژوهش دارای دلالت های عملی متعددی برای مدیران و سیاست گذاران حوزه گردشگری ورزشی است:

۱. سیاست گذاری کلان میزبانی: مدیران ورزشی و سیاست گذاران می توانند ارزیابی میراث بلندمدت و ابعاد زیست محیطی را در کنار سودآوری های اقتصادی، به عنوان شاخص های کلیدی در قراردادهای میزبانی رویدادها لحاظ کنند.

۲. مدیریت یکپارچه مقصد و رویداد: دست اندرکاران گردشگری می توانند با هم افزایی میان مدیریت رویداد (خوشه ۱) و بازاریابی مقصد (خوشه های ۲ و ۴)، ارزش افزوده پایدارتری برای گردشگران ایجاد کنند.

۳. توسعه رویکردهای پایدار: با توجه به سهم محدود مباحث پایداری در مقایسه با مباحث تجاری، نهادهای حمایتی باید سیاست های تشویقی برای پژوهش ها و پروژه های اکوتوریسم ورزشی و توسعه پایدار (خوشه ۳) تدوین نمایند.

۴. بهبود تصمیم گیری های علم سنجی در مدیریت پژوهش: سیاست گذاران آموزش عالی و مدیران پژوهشی دانشگاه ها نباید صرفا بر اساس حجم انتشارات (تعداد مقالات در ناشران پرحجم) تصمیم گیری کنند، بلکه باید اثرگذاری واقعی منابع (CPP) را مبنای ارزیابی قرار دهند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم .

سپاسگزاری

این پژوهش به صورت کاملاً مستقل و بدون هرگونه حمایت مالی انجام پذیرفته است. نگارنده از سردبیر و داوران محترم نشریه به سبب ارائه نقطه‌نظرات سازنده و نقدهای ارزشمند در راستای بهبود کیفی این پژوهش صمیمانه قدردانی می‌نمایند.

ORCID
Hojjat Mardaneh Taleshmekaiel http://orcid.org/0009-0004-2477-1974

منابع

Arabadzhyan, A., Figini, P., García, C., González, M. M., Lam-González, Y. E., & León, C. J. (2021). *Climate change, coastal tourism, and impact chains – A literature review.* Current Issues in Tourism, 24(16), 2233–2268. https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1825351

Arıcı, H. E., Aydın, Ç., Köseoğlu, M. A., & Sökmen, A. (2023). *Sports tourism research: A bibliometric analysis and agenda for further inquiry.* Tourism and Hospitality Research, 25(3):406-420 https://doi.org/10.1177/14673584231218106

Chalip, L. (2006). *Toward a distinctive sport management discipline*. Journal of Sport Management, 20(1), 1–21. https://doi.org/10.1123/jsm.20.1.1

Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). *How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines.* Journal of Business Research, 133, 285–296. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070

Duan, Y., & Wu, J. (2024). *Sport tourist perceptions of destination image and revisit intentions: An adaption of Mehrabian-Russell's environmental psychology model.* Heliyon, 10(11), e31810. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e31810

Duglio, S., & Beltramo, R. (2017). *Estimating the Economic Impacts of a Small-Scale Sport Tourism Event: The Case of the Italo-Swiss Mountain Trail CollonTrek.* Sustainability, 9(3), 343. https://doi.org/10.3390/su9030343

Getz, D. (2008). *Event tourism: Definition, evolution, and research.* Tourism Management, 29(3), 403–428. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.07.017

Getz, D., & Page, S. J. (2016). *Progress and prospects for event tourism research.* Tourism Management, 52, 593–631. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.03.007

Gibson, H. J. (1998). *Sport tourism: A critical analysis of research*. Sport Management Review, 1(1), 45–76. https://doi.org/10.1016/S1441-3523(98)70099-3

Gibson, H. J. (2004). *Moving beyond the "what is and who" of sport tourism to understanding "why".* Journal of Sport & Tourism, 9(3), 247–265. https://doi.org/10.1080/1477508042000320232

Higham, J., & Hinch, T. (2009). *Sport and tourism: Globalization, mobility and identity*. Butterworth-Heinemann/Elsevier. *(چاپ مجدد Routledge ۲۰۱۰ ؛ https://doi.org/10.4324/9780080942643)*

Higham, J., & Hinch, T. (2018). *Sport tourism development* (3rd ed.). Channel View Publications. https://doi.org/10.21832/higham6553

Higham, J. E. S., & Vada, S. (2024). *The state-of-the-art in sport tourism geographies. Tourism Geographies*, *27*(3–4), 677–690. https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2373875

Hinch, T. D., & Higham, J. E. S. (2001). *Sport tourism: A framework for research.* International Journal of Tourism Research, 3(1), 45–58. https://doi.org/10.1002/1522-1970(200101/02)3:1<45::AID-JTR243>3.0.CO;2-A

Jeong, Y., & Kim, S. (2020). *A study of event quality, destination image, perceived value, tourist satisfaction, and destination loyalty among sport tourists.* Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, 32(4), 940–960. https://doi.org/10.1108/APJML-02-2019-0101

Kiráľová, A., & Pavlíčeka, A. (2015). *Development of social media strategies in tourism destination.* Procedia – Social and Behavioral Sciences, 175, 358–366. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.1211

McCullough, B. P., Orr, M., & Kellison, T. (2020). *Sport ecology: Conceptualizing an emerging subdiscipline within sport management.* Journal of Sport Management, 34(6), 509–520. https://doi.org/10.1123/jsm.2019-0294

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., McGuinness, L. A., Stewart, L. A., Thomas, J., Tricco, A. C., Welch, V. A., Whiting, P., & Moher, D. (2021). *The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews.* BMJ, 372, n71. https://doi.org/10.1136/bmj.n71

Preuß, H. (2015). *A framework for identifying the legacies of a mega sport event.* Leisure Studies, 34(6), 643–664. https://doi.org/10.1080/02614367.2014.994552

Priem, J., Piwowar, H., & Orr, R. (2022). *OpenAlex: A fully-open index of scholarly works, authors, venues, institutions, and concepts* (arXiv:2205.01833). arXiv. https://doi.org/10.48550/arXiv.2205.01833

Ramseook-Munhurrun, P., Seebaluck, V. N., & Naidoo, P. (2015). *Examining the structural relationships of destination image, perceived value, tourist satisfaction and loyalty: Case of Mauritius*. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 175, 252–259. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.1198

Raso, G., & Cherubini, D. (2023). *The sport tourism and regional economic development: A systematic review.* Scientific Journal of Sport and Performance, 3(1).https://doi.org/10.55860/jkwx7277

Senachai, P., Leruksa, C., & Sathatip, P. (2025). *Exploring Research Streams in Sport Tourism Management: A Descriptive Meta-Analysis of Destination Image, Event*

Quality, Tourist Satisfaction, and Future Intentions. ABAC Journal, 45(1), 1–55. https://doi.org/10.59865/abacj.2024.69

Stylos, N., Vassiliadis, C. A., Bellou, V., & Andronikidis, A. (2016). *Destination images, holistic images and personal normative beliefs: Predictors of intention to revisit a destination.* Tourism Management, 53, 40–60. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.09.006

Sudarmanto, E., Raharjo, B. B., Kristiyanto, A., Sulaiman, S., Setyawati, H., & Priyono, B. (2024).*A Systematic Review for The Development of Sustainable Tourism Destinations Based on Sports Tourism*. Retos, 62. https://doi.org/10.47197/retos.v62.108401

Standeven, J., & De Knop, P. (1999). *Sport tourism.* Human Kinetics. https://www.amazon.com/Sport-Tourism-Joy-Standeven/dp/0873228537

van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). *Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping.* Scientometrics, 84(2), 523–538. https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3

Visser, M., van Eck, N. J., & Waltman, L. (2021). *Large-scale comparison of bibliographic data sources: Scopus, Web of Science, Dimensions, Crossref, and Microsoft Academic.* Quantitative Science Studies, 2(1), 20–41. https://doi.org/10.1162/qss_a_00112

Waltman, L. (2016). *A review of the literature on citation impact indicators.* Journal of Informetrics, 10(2), 365–391. https://doi.org/10.1016/j.joi.2016.02.007

Weed, M. (2009). *Progress in sports tourism research? A meta-review and exploration of futures.* Tourism Management, 30(5), 615–628. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.02.002

Weed, M., & Bull, C. (2009). Sports tourism: Participants, policy and providers *(2nd ed.). Butterworth-Heinemann/Elsevier. https://doi.org/10.4324/9780080942117)*

Widianingsih, I., Abdillah, A., Herawati, E., Dewi, A. U., Miftah, A. Z., & Adikancana, Q. M. (2023). *Sport Tourism, Regional Development, and Urban Resilience: A Focus on Regional Economic Development in Lake Toba District, North Sumatra, Indonesia.* Sustainability, 15(7), 5960. https://doi.org/10.3390/su15075960

World Economic Forum. (2023). *The global risks report 2023* (18th ed.). *https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf*

World Tourism Organization, & World Tourism Cities Federation. (2021). City tourism performance research. *UNWTO*. https://www.untourism.int/city-tourism-performance-research

Yang, E. C. L., Khoo-Lattimore, C., & Arcodia, C. (2017). *A systematic literature review of risk and gender research in tourism.* Tourism Management, 58, 89–100. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.10.011

Zupic, I., & Čater, T. (2015). *Bibliometric methods in management and organization.* Organizational Research Methods, 18(3), 429–472. https://doi.org/10.1177/1094428114562629

Xu, H., & Sato, S. (2025). *Sport events' impact and legacy on quality of life: a scoping review*. Frontiers in Sports and Active Living, 7, 1681463 . https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1681463

آماده انتشار